

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У ФОРМУВАННІ ГЛОБАЛЬНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Стефурак Я. Є.,

аспірант кафедри політичних інститутів та процесів

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ORCID ID: 0009-0003-0635-2402

yr.stefurak@gmail.com

Конкретизовано зміст поняття «глобальне громадянське суспільство» як сукупності громадянських інститутів, організацій і процесів, що функціонують на наднаціональному рівні та спрямовані на вирішення глобальних проблем і вплив на міжнародні рішення. Проаналізовано можливі співвідношення ролей і функцій глобального громадянського суспільства з локальними його вимірами та національними урядовими структурами.

Аргументовано чинники, які в сучасних умовах каталізують трансформацію глобального громадянського суспільства. Йдеться про зростання авторитаризму та обмеження прав і свобод людини, поляризацію суспільства та інформаційні війни, глобальні конфлікти та гуманітарні кризи, кліматичні зміни та екологічні катастрофи, технологічні виклики та цифрову нерівність, міграційні кризи та права людини, економічну нерівність та наслідки глобалізації. Акцентовано увагу на гібридних загрозах, які у контексті російсько-української війни дійсно набули глобального характеру і транспросторового поширення.

Оцінюючи роль України у формуванні глобального громадянського суспільства, констатовано унікальні ініціативи та їхній вплив на світові процеси, зокрема щодо рівня громадянської мобілізації, демократичного прикладу врядування і самоврядування, захисту міжнародного права та безпеки, боротьби з дезінформацією, євроінтеграційного поступу України, який визначає пріоритетність системних змін і реформ навіть в умовах війни.

Запропоновано у якості загальноприйнятної і водночас рушійної догми, інтегрованої у процес еволюції глобального громадянського суспільства, розглядати принцип солідарності. Доведено, що він в останнє десятиліття зазнав зміни змісту – від декларативного до проактивного.

У якості актуального напрямку подальших наукових досліджень обґрунтовано потребу пошуку стимулів консолідації розрізнених локальних суспільств як важливого чинника спроможності глобального громадянського суспільства вчасно й ефективно реагувати на ризики і виклики мінливого світу.

Ключові слова: громадянське суспільство, глобальне громадянське суспільство, глобалізація, принцип солідарності, політичний інститут, суспільно-політичні відносини, демократія, демократизація.

Постановка проблеми. Як стверджує українська дослідниця О. Чальцева, «глобальне громадянське суспільство (далі ГГС – авт.) як ідея та інститут публічної політики є одним із проявів сучасного світу, який здійснює перехід до постмодерної стадії свого розвитку» (Чальцева, 2016, с. 161). І якщо раніше політична наука зосереджувалася на консолідуючих чинниках і цінностях, котрі глобалізують світове суспільство, то зараз акцентуємо увагу на здатності глобального громадянського суспільства реагувати на нагальні історичні виклики, набувати спроможності у формуванні світових трендів і конструюванні ціннісно-орієнтованого вибору позиції щодо подій, тенденцій, проявів соціальних, політичних, економічних, культурних, екологічних та інших трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування і розвитку глобального громадянського суспільства є міждисциплінарною темою, а відтак частиною досліджень сучасних політологів, економістів, соціологів, демографів, фахівців з міжнародних відносин тощо. Початок 2000-х років відзначився значним накопиченням наукових розвідок, які включали аналіз сутності й ознак ГГС (Г. Ангер, М. Бюлов, М. Глазіус, М. Калдор,), ролі у його масштабуванні неурядових

інституцій (С. Вінтгаген, С. Калм, Е.-М. Кларк, Е. Дж. Фрідман), співвідношення глобального громадянського суспільства із його локальними вимірами і національними урядами (М. Вівек, М. Мор, Дж. Сміт). В українській політології приділено увагу визначенню ГГС (Е. Афонін, Н. Хома, О. Чальцева), чинникам його розвитку (В. Корсун, І. Нерубашенко, А. Рубан, Р. Шак) й іншим аспектам еволюції як концепту ГГС, так і його актуальним характеристикам.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у з'ясуванні теоретичних рис глобального громадянського суспільства, його безпосередніх інтеракцій, зокрема щодо обставин і перебігу російсько-української війни, а також модерних чинників, які конструюють контури і зміст глобального громадянського суспільства на сучасному етапі його еволюції. Разом із цим, проаналізуємо поточні імпульси впливу українського контексту на ГГС.

Виклад основних результатів. Глобальне громадянське суспільство – це соціальний зріз процесу глобалізації, своєрідна неполітична глобалізація, тенденція, якої в умовах розмиття кордонів, масштабування каналів поширення інформації неможливо було уникнути. Конкретизуючи зміст поняття «глобальне громадянське суспільство», визначимо його як сукупність громадянських інститутів, організацій і процесів, що функціонують на міжнародному рівні та спрямовані на вирішення глобальних проблем і вплив на міжнародні рішення. Безумовно, двома відправними точками для появи і подальшого розвитку ГГС є факт існування громадянського суспільства як такого та невпинна глобалізація. Їхнє поєднання було доповнено аспектами транснаціональності, громадянського активізму, збільшення кількості міжнародних громадських організацій, інституцій і механізмів поширення глобальних цінностей.

Американські вчені Г. Ангер, М. Глазіус, М. Калдор наполягають, що глобальне громадянське суспільство це «цивілізація» або демократизація глобалізації – процес, за допомогою якого групи, рухи та окремі особи можуть певним чином делегувати глобальне верховенство права, глобальну справедливість та глобальну владу» (Anheier, Glasius, Kaldor, 2003, с. 14). Ці ж науковці визначили глобальний цивілізаційний простір як «сферу ідей, цінностей, мереж та індивідів, розташованих переважно за межами інституційних комплексів сім'ї, ринку та держави, а також за межами національних суспільств, політик та економік». Отже, учасники глобального громадянського суспільства та їхні цінності знаходяться на певній транснаціональній арені і не пов'язані або не обмежені національними державами або місцевими суспільствами (Anheier, Glasius, Kaldor, 2003, с. 14–15). У свою чергу, індійський дослідник глобальних процесів М. Вівек, інтерпретує глобальний контекст як «сукупність законів, політик та інститутів, які формують й опосередковують транскордонні відносини між державами, культурами, громадянами, міжурядовими та неурядовими організаціями та ринком» (Vivek, 2012, с. 207).

Визнаючи актуальність і затребуваність концепту глобального громадянського суспільства, політична чи скоріше геополітична наука перебуває у пошуку розуміння місця ГГС у системах координат міжнародних відносин, світової політики тощо. Одна з точок зору стверджує, що посилення ролі ГГС в останній є результатом спроб міжнародної спільноти адаптувати міждержавні правила та практику до перебігу глобалізації. Використання поняття «глобальне громадянське суспільство» визнає посилення ролі недержавних громадянських акторів у світовій політиці та засвідчує появу унікальної соціальної сфери, що виходить за рамки національних кордонів. Як зауважує американська дослідниця М. Мор, сучасна наука намагається запропонувати концептуалізацію та оцінку фактичних і бажаних ефектів ГГС. Тим не менш, порівняно мало уваги приділено взаємодії між новою сферою глобального громадянського суспільства і традиційною сферою міжнародних або міждержавних взаємодій. І тут варто зосередитися на трьох можливих інтеракціях ідеального типу:

1. Глобальне громадянське суспільство як заміна державницьких рис міжнародної системи.
2. ГГС як опозиція державному устрою.
3. Глобальне громадянське суспільство як допоміжний орган міжнародного товариства (Mor, 2013, с. 172–188).

Водночас українська політологиня Н. Хома припускає, що «глобальне громадянське суспільство могло б стати новою моделлю розвитку, яка дозволила б кардинально збільшити інвестування в людський потенціал і забезпечення соціального середовища за скорочення участі в цьому держави та залученні нових акторів; воно є бажаною формою всесвітньої асоціації людей, народів, транснаціональних спільнот» (Хома, 2015, с. 193).

Дослідниця І. Нерубашенко виокремлює дві моделі міжнародного громадянського суспільства: перша розглядає його як сукупність національних держав, друга – як утворення, у якому неурядові громадські організації конкурують за вплив із національними державами (Нерубашенко, 2017, с. 26–27). І якщо перше твердження виходить суто із політико-географічного моделювання, то друге знаходить підтвердження у функціонуванні таких організацій, як «Електрики без кордонів», «Лікарі без кордонів», «Телекомунікаціоністи без кордонів» та под., кожна з яких за рівнем компетентності та розбудови мережевих зв'язків цілком може конкурувати із відповідними урядовими структурами.

На нашу ж думку, глобальність громадянського суспільства проявляє себе у діяльності міжнародних організацій, фондів чи асоціацій, принципи і цінності яких є рекомендованими для впровадження усіх партнерських інституцій, які залучені до проєктів і програм. На практиці це виявляється у вигляді підписання відповідних політик (безпеки; захисту дітей; запобігання корупції; фінансового контролю; попередження та протидії сексуальному насильству та ін.), меморандумів тощо.

Серед чинників еволюції ГГС український політолог Р. Шак акцентує глобальні кризи, побудову наднаціонального політичного простору, потребу у забезпеченні особистісної та планетарної безпеки, стирання національних кордонів, еволюцію інформаційного суспільства та розвиток горизонтальних зв'язків у глобальній комунікації тощо (Шак, 2021, с. 110–111). Усі перелічені чинники наразі не виступають припущеннями учених, а є частиною реальності – як локальної, так і глобальної. Також вказані процеси каталізують причинно-наслідкові зв'язки соціальних перетворень, передусім у частині тяжіння до емпатії поза часом і простором.

Слабкість і вразливість сучасного глобального громадянського суспільства пов'язана з низкою соціально-політичних, економічних та технологічних змін у світі. Спробуємо їх систематизувати й інтерпретувати як виклики для модерної глобалізованої спільноти.

1. Зростання авторитаризму та обмеження прав і свобод. Йдеться про посилення авторитарних режимів у світі, про що свідчить рейтинг щорічного Індексу демократії (EIU's 2024., 2025). Дані моніторингу демонструють, що лише 6,6% населення планети живе в умовах повної демократії, а більше третини (39,2%) населення світу живе в умовах авторитарного правління. 60 країн класифікуються як «авторитарні режими», що на одну країну більше порівняно з Індексом 2023 р. та на вісім більше, ніж десять років тому у 2014 р. (EIU's 2024., 2025). Показовою тут є ситуація з характеристиками, які зазнали найбільшого погіршення з 2008 р., а це громадянські свободи, виборчий процес і плюралізм. Причини таких трансформацій криються у бажанні урядів обмежити незалежні голоси, боротьба з так званим «іноземним впливом» (наприклад, у росії та Грузії), придушення опозиції та протестних рухів, а ще розчарування населення демократичними політичними системами протягом останніх двох десятиліть.

2. Поляризація суспільства та інформаційні війни. Ці явища пов'язані з поширенням фейків, маніпуляцій у соціальних мережах, гібридними війнами (наприклад, російська агресія проти України), використанням штучного інтелекту (ШІ) для створення дезінформації. Усе це відбувається через зловживання алгоритмами платформ нових медіа, поширення пропаганди та різноманітних конспірологічних теорій.

Як зазначає група експертів Міжнародного Комітету Червоного Хреста, дії, що описуються як «гібридні», включають військові та невійськові дії, а також операції, які є прихованими або явними, кінетичними або некінетичними (наприклад, дезінформація або кібероперації), смертельними або несмертельними. Термін може стосуватися операцій, що впливають на армію держави, її уряд, цивільне населення чи інфраструктуру, і використовується для опису спільних дій державних та недержавних суб'єктів (D'Cunha, Ferraro, Rodenhäuser, 2025). Новий звіт Мережі журналістських розслідувань Європейського мовного союзу (EBU) розкриває масштаби гібридних атак Росії в Європі, включаючи використання «одноразових агентів», завербованих у соціальних мережах, для кібератак, підпалів, вандалізму, саботажу та кампаній впливу проти різних країн під час виборів. Розслідування показує, що понад 60 випадків гібридної війни є підтвердженими або ймовірними діями російських оперативників у Європі. Вони спрямовані не лише на те, щоб завдати фізичної шкоди, а й викликати громадську плутанину, сумніви та страх (O'Callaghan, 2025).

3. Глобальні конфлікти та гуманітарні кризи, якими нині пронизані міжнародні відносини (як політичні, так і громадянські). Російсько-українська війна, ізраїльсько-палестинський конфлікт, кризи в Судані, Ємені, Сирії, проблеми, пов'язані з неконтрольованою міграцією, та ін. – події, які свідчать про зміну світового порядку у значенні сприйняття стабільного миру і його запоруки. Причини вказаних явищ криються у геополітичних протистояннях, етнічних та релігійних конфліктах, економічній нерівності, зростанні мілітаризації. Щодо останнього варто звернути увагу на ще одну обставину – авторитарні держави традиційно витрачають на армію значно більшу частку бюджетних коштів, ніж демократичні (Гордійчук, 2024). Відповідно, коли ми констатуємо деструктивні імпульси від певних політичних систем (режимів, політичних акторів тощо), варто враховувати, що серед їхніх аргументів захисту можуть бути зброя або ж інструменти вже згадуваної вище гібридної війни.

4. Кліматичні зміни та екологічні катастрофи. Глобальне потепління, промислові викиди, вирубка лісів, бездіяльність або недостатні заходи урядів є приводом для громадянської мобілізації, активізації галузевих міжнародних рухів і організацій. Ці дії покликані радше попередити розвиток катастрофічних тенденцій в екосистемі (повені, лісові пожежі, танення льодовиків, посухи), аніж ліквідувати їхні причини, але, з іншого боку, навіть локальні екологічні проблеми можуть покласти початок транскордонного громадського руху.

5. Технологічні виклики та цифрова нерівність, які полягають у монополізації технологій великими корпораціями, використанні цих технологій для контролю населення, нерівному доступі до цифрових ресурсів у країнах, що розвиваються. Як зазначають вітчизняні науковці, розвиток систем штучного інтелекту створює передумови для посилення існуючих загроз національній безпеці в інформаційній сфері: посилення кібератак, утворення каналів витоку інформації з обмеженим доступом, атаки отруєння даних (Data Poisoning), містифікація даних (Скіцько, 2023, с. 9). 21 травня 2024 р. Рада ЄС схвалила законопроект про штучний інтелект (Artificial Intelligence Act (AI Act)) – перший в світі комплексний закон про регулювання штучного інтелекту (Місечко, 2024). Відповідний Регламент регулює застосування ШІ в різних секторах економіки та суспільства, встановлює правила використання штучного інтелекту у питаннях обігу і зберігання персональних даних, для правоохоронних цілей, експлуатації критичної інфраструктури тощо. Пункт 15 Регламенту констатує, що технологія ШІ може бути використана для зловживання і надання новітніх та потужних інструментів для маніпулятивних, експлуаторських та соціально-контролюючих практик. Вони є особливо шкідливими та мають бути заборонені, оскільки суперечать цінностям Європейського Союзу, таким як повага до людської гідності, свободи, рівності, демократії та верховенства права, а також основним правам ЄС, включаючи право на недискримінацію, захист даних та недоторканність приватного життя, а також правам дитини (Regulation of the European Parliament., 2021). Визнаючи вагу, цінність і ризики застосування штучного інтелекту для впливу на соціум, в Україні на початку 2021 р. презентували «Гайд для організацій громадянського суспільства про інструменти штучного інтелекту», розроблений, щоб окреслити переваги та ризики, які несе використання ШІ для громадського сектору в Україні. Розробники радять використовувати штучний інтелект, адже він значно спростить і пришвидшить робочі процеси, і одночасно вчитися відповідально й раціонально користуватися його інструментами, наголошуючи, що Snarchat, діпфейки, шелоуфейки, цифровий фандрейзинг, формування контенту, цифрові камери відеоспостереження з функцією розпізнавання обличчя – це тільки верхівка айсберга інструментів ШІ, які можуть вплинути на роботу громадського сектору (Інструменти штучного інтелекту, 2024).

6. Міграційні кризи та права людини – обставини, які є приводом для консолідації громадянської активності, а відтак поштовхом до інституціональної розбудови глобального громадянського суспільства. Саме цей контекст є показовим у демонстрації важливості співпраці урядового і неурядового секторів у подоланні бідності, конфліктів, дискримінації, слабкості міжнародних організацій ефективно координувати дії.

7. Економічна нерівність та наслідки глобалізації. Концентрація багатства у ТНК, слабкі трудові права, нерівний розподіл ресурсів між країнами призводять до протестів проти корпорацій (Amazon, Apple, Starbucks), страйків робітників у США, Франції, Німеччині та інших, здавалося б, демократичних країнах, зростання безробіття через автоматизацію. Тут роль громадянського суспільства на усіх рівнях його функціонування полягає в адвокації прав людини, моніторингу урядів, арбітражі кризових явищ.

Очевидно, що сучасний світ з його строкатим і нелінійним розвитком, проблемами, які поширювалися попри кордони (економічні кризи, війни і збройні конфлікти, пандемії), сповнений тригерами для суспільств. Як реакція виникали низові ініціативи, джерелами яких були активні спільноти в різних країнах і які в різний спосіб проявлялися, формуючи спільні зразки політичної поведінки і громадянської участі. Наразі можемо спостерігати такі демонстрації щодо арабо-ізраїльського конфлікту, де прихильники різних точок зору влаштовують масові акції, апелюють до урядів своїх держав, розвивають онлайн-активності та ін. Однак звернімося до ініціатив, зумовлених російською військовою агресією проти України і спрямованих на допомогу українцям і українському війську. Серед таких починань – збори коштів у Латвії, Литві та Польщі на придбання бойових дронів, краудфандінгова кампанія у Словаччині для закупівлі боєприпасів для України, польська ініціатива по зборі коштів на три вертольоти для евакуації поранених та ін. (Майже мільйон євро., 2022; У Польщі збирають кошти., 2022).

Оцінюючи роль України у формуванні глобального громадянського суспільства, констатуємо унікальні ініціативи та вплив на світові процеси, особливо після Революції Гідності (2013–2014 рр.) та повномасштабного вторгнення росії у 2022 р. Україна стала прикладом громадянської мобілізації у контексті масштабування волонтерського руху, фандрейзингу та технологічних рішень (платформи, такі як United24, фонд «Повернись живим», Монобанк залучають мільйони доларів на підтримку оборони й гуманітарних потреб. До прикладу, протягом 2024 р. три найбільші благодійні фонди України зібрали понад 24 млрд грн, що на 28% більше, ніж у 2023 р. (Гроші на ЗСУ., 2025)). Інші кейси, які однак є дещо суперечливими у сприйнятті міжнародною політичною спільнотою, стосуються демократичного прикладу для регіону, коли Україна показала, що суспільство може змінювати владу через протести та вибори, а не через авторитарні методи. Фактично модель демократичного шляху розвитку нашої країни є викликом для авторитарних режимів, особливо в росії та Білорусі.

Безумовно консолідуючим чинником для глобального громадянського суспільства є захист Україною міжнародного права та безпеки, адже український народ бореться не лише за свою незалежність, а й за міжнародні принципи суверенітету та територіальної цілісності. Підтримка України об'єднала ГС проти агресії, а мітинги на підтримку України проходили у сотнях міст світу. Намагання ж України створити механізм відповідальності за воєнні злочини може стати прецедентом для майбутніх конфліктів. Російсько-українська війна вкотре актуалізувала для світу важливість боротьби з дезінформацією, підвищення рівня медіакультури і медіаграмотності, розширення інструментів фактчекінгу, протидії пропаганді та викриття фейків. Так званий «інформаційний фронт» гібридної війни унаочнив глобальний контекст російської агресії, яка давно вийшла за межі українських кордонів і атакує сфери кіберпростору, електоральних процесів, енергетики тощо.

Ще один аспект, який важливо згадати як чинник глобальних зрушень, стосується євроінтеграційного поступу України, яка навіть в умовах повномасштабної війни активно впроваджує реформи, котрі відповідають європейським стандартам і зміцнюють демократію. Наприкінці травня 2025 р. було схвалено проекти переговорних позицій України щодо Кластерів «Внутрішній ринок» та «Зовнішні відносини», а також здійснено підготовку до двосторонніх зустрічей у межах скринінгу за переговорами Розділами «Економічна та монетарна політика» і «Оподаткування», що належать до Кластера «Конкурентоспроможність та інклюзивний розвиток» (Портал Урядового офісу координації..., 2025). До того ж процес євроінтеграції мотивує громадянське суспільство до змін та співпраці з міжнародними партнерами.

Глобальний ракурс будь-якого явища є багатограним і неоднозначним в оцінках у контексті простору і часу, ціннісного й ідеологічного спектру. У спробі пошуку загальноприйнятого і водночас рушійного принципу, який інтегровано у процес еволюції (принципово виділити саме позитивний поступ, а не номінальний розвиток чи обчислюваний масштаб) глобального громадянського суспільства, ми вбачаємо таким принцип солідарності, який в останнє десятиліття зазнав відчутних змін. Передусім йдеться про зміну змісту – від декларативного до проактивного, або від пасивної до активної солідарності. Солідарні суспільства у своїй взаємодії сприяли посиленню міжнародної співпраці під час криз (дія ініціативи COVAX під час пандемії коронавірусу), підтримці демократії та прав людини (міжнародна підтримка рухів за демократію, зокрема протестів у Гонконзі (2019–2020 рр.), Білорусі (2020 р.), Ірані (2022 р.), спротиву українців російській окупаційній агресії (з 2022 р.)), цифровій солідарності та активізму (завдяки новим медіа, кампанії на підтримку кліматичних активістів (наприклад, «Fridays for Future»), антирасистського руху «Black Lives Matter», соціальної акції-флешмобу проти сексуального насильства «#MeToo» та ін. у різних країнах набули глобального масштабу).

Солідарність зазнає проявів у питаннях глобальної безпеки та міграції, захисту персональних даних, захисту дітей, санкційного тиску тощо. При цьому солідарні спільноти можуть бути полярними у відстоюванні тих чи інших переконань, що особливо помітно у сучасних дискусіях щодо традиційних цінностей, які самі по собі набувають формату глобального руху. Вітчизняний дослідник А. Рубан називає «наростання ідеологічного та ціннісного конфлікту між свідомістю транснаціональних акторів і національною самосвідомістю окремих громадян певної країни ще однією загрозою національно-демократичним інститутам з боку глобалізації», додаючи, що наразі «відбувається трансформація особистості в глобального споживача» (Рубан, 2022, с. 70). Зауважене є одним із глобалізаційних викликів існуванню громадянського суспільства як такого. Однак вважаємо, що глобальне громадянське суспільство – це передусім про консолідацію зусиль і візій розвинених національних спільнот, а не про розмиття останніх у спотвореній картині світу транснаціональних корпорацій, що свідчило б про нівелювання самої сутності громадянського суспільства як «характеристики суспільства з точки зору його самоорганізації, ступеня розвитку демократії, реалізації прав і свобод людини і громадянина, виконання громадянами своїх політичних обов'язків як носіїв суверенітету, джерела влади, свідомих суб'єктів політичної діяльності, людей, відповідальних за наслідки своїх дій, за майбутнє всього суспільства» (Кресіна, 2005, с. 3).

Висновки. Після хвилі критики глобалізаційних процесів, в яких вбачали джерело нерівності, соціальної дезінтеграції, втрати робочих місць, екологічних проблем, культурної гомогенізації, втрати національного суверенітету, однією з сучасних тенденцій формування глобального громадянського суспільства стала сукупність ініціатив локальних суспільств щодо резонансних ситуацій з-за меж власних адміністративних кордонів. З одного боку, це може свідчити про звуження меж ГС, з іншого боку, йдеться скоріше про безпосередній його функціонал і структуру, яка складається з дієвих компонентів. Розбудова глобального громадянського суспільства є складною та амбітною метою, оскільки вона передбачає спільні зусилля держав, міжнародних організацій та громадянських спільнот з усього світу. Інша вимога – синхронізація ступенів зрілості громадянського суспільства у кожній окремій країні. Саме питання консолідації множинності локальних суспільств як одного з етапів

конструювання спроможного глобального громадянського суспільства претендує на предметний пріоритет як подальших політологічних розвідок, так і діалогових зусиль ключових акторів міжнародної політики.

Stefurak Ya. Modern challenges in the formation of global civil society

The content of the concept of «global civil society» is specified as a set of civil institutions, organizations, and processes operating at the supranational level and aimed at solving global problems and influencing international decisions. The possible relationships between the roles and functions of global civil society and its local dimensions and national government structures are analyzed.

The factors that catalyze the transformation of global civil society in modern conditions are argued. These include the rise of authoritarianism and restrictions on human rights and freedoms, polarization of society and information wars, global conflicts and humanitarian crises, climate change and environmental disasters, technological challenges and digital inequality, migration crises and human rights, economic inequality, and the consequences of globalization. The author emphasizes hybrid threats, which, in the context of the Russian-Ukrainian war, have truly taken on a global character and trans-spatial spread.

Assessing Ukraine's role in shaping global civil society, unique initiatives and their impact on global processes were noted, in particular regarding the level of civic mobilization, democratic example of governance and self-government, protection of international law and security, combating disinformation, and Ukraine's progress towards European integration, which prioritizes systemic changes and reforms even in times of war.

It is proposed to consider the principle of solidarity as a generally accepted and, at the same time, driving dogma integrated into the process of the evolution of global civil society. It is proven that in the last decade, its meaning has changed from declarative to proactive.

As a relevant direction for further scientific research, the need to find incentives for consolidating fragmented local communities as an important factor in the ability of global civil society to respond promptly and effectively to the risks and challenges of a changing world is substantiated.

Key words: civil society, global civil society, globalization, principle of solidarity, political institution, socio-political relations, democracy, democratization.

Література:

1. Гордійчук, Д. (2024). Хочеш миру – готуйся до війни. Авторитарні країни озброюються швидше, ніж демократичні. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/weeklycharts/2024/06/27/715838/>
2. Гроші на ЗСУ: за два місяці 2025 українці задонатили майже стільки ж, як за весь 2023 рік. (2025). *Особи: персональні новини України*. URL: <https://www.osoby.com.ua/groshi-na-zsu-za-dva-misyaczi-2025-ukrayinczi-zadonatyly-majzhe-stilky-zh-yak-za-ves-2023-rik/>
3. Інструменти штучного інтелекту: презентація Гайду для організацій громадянського суспільства. (2024). *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3811000-instrumenti-stuchnogo-in-telektu-prezentacia-gajdu-dla-organizacij-gromadanskogo-suspilstva.html>
4. Кресіна, І. (2005). До питання про визначення поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року. *Політичний менеджмент*. 6. 3–6.
5. Майже мільйон євро, які Латвія зібрала для України, пустять на дрони та автомобілі для ЗСУ. (2022). *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3576820-majze-miljon-evro-aki-latvia-zibrala-dla-ukraini-pustat-na-droni-ta-avtomobili-dla-zsu.html>
6. Місечко, В. (2024). Закон про штучний інтелект в ЄС: що потрібно знати українцям? *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/06/14/715175/>
7. Нерубашенко, І. (2017). Глобальне громадянське суспільство як нова модель світоустрою. *Політикус*. 5. 26–29.
8. *Портал Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції*. (2025). URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
9. Рубан, А. (2022). Вплив процесів глобалізації на розвиток громадянського суспільства. *Актуальні проблеми політики*. 70. 68–73.
10. Скіцько, О. (у співавт.). (2023). Загрози та ризики використання штучного інтелекту. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2(22). 6–18.
11. У Польщі збирають кошти на «Байрактар» для України. (2022). *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3517611-u-polsi-zbiraut-kosti-na-bajraktar-dla-ukraini.html>

12. Хома, Н. (2015). Глобальне громадянське суспільство: утопія чи перспективна реальність? *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2. 191–195.
13. Чальцева, О. (2016). Глобальне громадянське суспільство як актор глобальної публічної політики. *Політичне життя*. 3. 161–166.
14. Шак, Р. (2021). Глобальне громадянське суспільство як феномен сучасного світу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2(30). 108–115.
15. Anheier, H., Glasius, M., Kaldor, M. (2003). *Global civil society in an era of regressive globalisation*. Los Angeles : University of California. 33.
16. D'Cunha, S., Ferraro, T., Rodenhäuser, T. «Hybrid threats», «grey zones», «competition», and «proxies»: When is it actually war? *International Committee of the Red Cross*. URL: <https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2025/01/16/hybrid-threats-grey-zones-competition-and-proxies-when-is-it-actually-war/>
17. EIU's 2024 Democracy Index: trend of global democratic decline and strengthening authoritarianism continues through 2024. (2025). *The Economist Intelligence Unit Limited*. URL: <https://www.eiu.com/n/democracy-index-2024/>
18. Mor, M. (2013). Global Civil Society and International Society: Compete or Complete? *Alternatives: Global, Local, Political*. 38(2). 172–188.
19. O'Callaghan, J. (2025). Playing with fire: EBU investigates Russia's hybrid attacks on Europe. *The European Broadcasting Union*. URL: <https://www.ebu.ch/news/2025/03/playing-with-fire-ebu-investigates-russia-hybrid-attacks-in-europe>
20. Regulation of the European Parliament and of the Council «Laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts» of 21.04.2021. (2021). *Publications Office of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>
21. Vivek, M. K. (2012). The Role of Global Civil Society in Global Governance. *Beijing Law Review*. 3. 206–212.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2025

Стаття рекомендована до друку 16.06.2025